

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za celo leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 5. maja 1933.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočekični račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Že spet!

(Konec.)

In še pripoveduje Zubović, da je nekaj Slovencev, ki gredo dalje v svojem separatizmu, drugi pa so za popolno in brezpogojno stopitev s Srbohrvati.

Kdo si ti drugi? Zubović bi pač moral navesti nekaj imen. Saj nič ne rečemo, da bi teh »drugih« ne bilo. Samo pokazati se nočejo, in svoje misli in želje o likvidaciji slovenstva goje bolj sramežljivo na skrivnem. Kadar potipaš kakega sumljivega, takoj je razžaljen, in če mu kaj takega očitaš, še tožiti bi te najraje šel. Torej, lepo prosimo, nekaj imen, g. Zubović! Res, prav zelo smo radovedni. In nekaj številke! Vemo sicer, da število ne doseže niti nekdanjih nemškutarjev, ali zanimivo bo kljub temu.

Naj pa bo že kdorkoli in naj jih je že kolikor koli, nekaj vemo že danes in zato lahko povemo g. Zuboviću takoj: Niti kot osebe niti po številu ne gre tem in takim ljudem noben pozitiven pomen za slovensko kulturno življenje, ki jim je bilo tuje od vsega začetka. Škodovali so nam sicer res že in nam bodo morda še. To je pač pravična kazen za slovensko popustljivost in prizanesljivost. Ali prav ob njih in spričo žalostnih skušenj zaradi njih se bomo spametovali. In tudi obračunali z njimi!

Zubović napoveduje naprej, kako se bo razvijalo slovensko vprašanje. Iz napovedi mu spet kar med prsti zraste zahteva. Slovenci dobe, kar je treba (kaj jim je treba, o tem pa ne bodo sami odločali, prav kot v Avstriji!), nimajo pravice do kakšnih prednosti (v Zubovićevem narečju pomeni namreč enakopravnost prednosti!), njihovo politično gibanje za samostojnost mora biti pokrajinsko in ne narodno (sicer bi slovenstva ne bilo mogoče »likvidirati«!), državna skupnost ostane jugoslovanska, srbskohrvaški jezik bo obvezen za vse, torej tudi za Slovence. Tu je Zubović vsaj odkritosrčen: jugoslovenščina je srbskohrvaščina in ta jezik bo obvezni državni jezik za Slovence prav tako, kot za Cincarje, Arnavte, Madžare, Turke. Pomen slovenščine pa bi bil manjši, kot katerega od teh narodov, ki jih vsaj za zdaj Zubović še ne namerava likvidirati.

Nazadnje razlaga Zubović, da ni nobene potrebe, da si Slovenci ustvarijo svojo posebno znanost. Ko razklada svoje v nobenem pogledu važno mnenje, ga je obšlo za hip spoznanje: »Tudi cela Jugoslavija je premajhen okvir za eno znanost.« Toda Zubović ne zna izvajati posledic niti iz lastnega spoznanja.

Izvajati pa snamo in hočemo mi. Slovenci smo majhen narod, toda majhen narod so tudi Srbi in Hrvatje in Bolgari, in za velik narod bi ne bilo vseh skupaj dovolj. Saj so narodi, ki jih je že samo po številu več, kot vseh južnih Slovanov, in ki imajo tudi visoko kulturo. Pa se morajo vendar zatekati k tujim jezikom in književnostim, kadar gre za kako posebno panogo znanosti in znanja. To je dejstvo, ki je morda včasih komu nekoliko nevšečno, ki pa ni prav nič sramotno. Na vsak način pa nima za Slovence pomena, da bi hodili zajemati svetovno kulturo po srbskohrvaških ovinčkih. In če bomo rabili kak slovanski jezik za svoje okno v kulturni svet, si bomo izbrali raje ruski jezik, ki je svetoven in nekaj pomeni,

Sicer bi pa moral isto izvajati tudi Zubović, če bi mu ne šlo za protislovensko politiko, ampak za spoznanje resnice. Kajti, če je celo jugoslovanski okvir premajhen, kaj bi tlačil vanj ljudi, ki hočejo svobodnega razmaha. Mi Slovenci nočemo tesnih okvirjev, temveč širokih cest, da moremo uveljaviti svoje moči. Naj poišče torej Zubović naprej za Jugoslovane primeren širši, slovanski okvir. Če bo dovolj prostoren, pojdemo tudi mi vanj, pa seveda ne, če in kakor se bo to Zuboviću zdelo, ampak kakor se bo zdelo nam samim.

Širite in naročajte
 naš tedenik „Slovenijo“

Toda pred Zubovičem smo in ostanemo na straži. Kajti Zubovič ni za resnično južno slovanstvo, ampak zgolj za srbohrvaštvo. Še črnijo se mu ni posušilo, ko je zapisal besedo o premajhnem okviru jugoslovenstva, pa že spet zahteva, da bodo Slovenci morali uporabljati najprej srbohrvaščino v prometu, upravi, in potem seveda tudi znanosti, in prišli tako prej ali slej naravnost v srbskohrvaško kulturo.

Kar vzemite na znanje, g. Zubovič in vsi jugoslovenci, ki so vam blizu: Slovenci bomo prej ko slej pisali v svojem jeziku, in sicer znanstvene knjige prav tako kot druge. Res, pripetilo se je in pripetiti se še, da bo katerikoli naš človek hotel karkoli hotel povedati svetu. Takrat

izbere kak svetovni jezik.

Vsaka vsiljena stvar postane vedno mrzka, vsaj ljudem, ki kaj dajo nase. In taki smo pač Slovenci in taki tudi ostanemo. Zato damo vsem jugoslovenom tale nasvet:

Tako visoko cenimo svojo kulturo, ustvarjeno s tolikimi žrtvami od naših najboljših ljudi, da nam je ne more nič, pa prav nič nadomestiti. In vsakega, ki bi kaj takega hotel, bomo šteli za svojega sovražnika.

Nikoli ne dopustimo, da nam katerikoli jezik nadomesti našo jedrnatost, zvonko, ubrano slovenščino.

Širite in naročajte naš tednik!

Nova ureditev evropskih držav

Dr. Ewald Ammende, generalni tajnik manjšinskih kongresov, je priobčil v nemški manjšinski reviji »Nation u. Staat« članek z gornjim naslovom. Ker se je dr. Ammende tu dotaknil vprašanj, ki so izredne važnosti za presojo političnega položaja in notranjega razvoja evropskih držav, prinašamo članek v posnetku tudi mi.

V vsej Evropi se pojavljajo zadnje čase resni konflikti glede notranjih državnih struktur. Vsa ta nesoglasja in medsebojna trenja izhajajo iz zahteve po priznanju narodnih individualnosti v posameznih evropskih državah. Narodne, pa tudi plemenske skupine streme za svobodnim narodno-kulturnim razvojem v okvirih obstoječih držav, zavedajoč se, da je le tako zagotovljen njihov politični in gospodarski procvit. Zato zahtevajo, da se evropske države notranje preurede po etnografskih in narodno-socioloških vidikih. Ozirni na narodne samobitnosti in kulturne posebnosti jamčijo državi najboljše za njeno notranjo enotnost in zunanjo prebojnost.

Oglejmo si ta stremeljenja najprej pri nekaterih državah male antante?

Dasiravno stoje v Češkoslovaški zadnje čase gospodarska vprašanja v ospredju, vendar je zahteva po izpremembi državne strukture v zmislu najširših samouprav še vedno zelo aktualna in pereča. Poleg močnega avtonomističnega gibanja državnega naroda Slovakov, ki ga vodi Andrej Hlinka, je treba upoštevati še 3 in pol milijonsko manjšino sudetskih Nemcev. Kakor priznava tudi ugledni češki univ. profesor dr. Rádl se vprašanje glede reforme državne oblike ne bo dalo trajno odložiti. Sporazum med Čehi in Slovaki na eni in Nemci na drugi strani, more edini zagotoviti republiko miren notranji razvoj; le tako bo možno znosno sožitje teh milijonov ljudi tako različne narodne in kulturne individualnosti. Za Karpatsko Rusijo pa predvidevajo že mednarodne pogodbe najširšo avtonomijo. Pri dokončni ureditvi češkega državnega ustroja najbrž ne bo nujna predaljnosežna samostojnost posameznih delov, saj pa tudi realizacija načela avtonomije in federacije predvideva za posamezne primere vse mogoče možnosti. Razumljivo je, da se bo moralo pri tem ozirati tudi na vse druge narodne manjšine. Taka preuredba pa je tudi v največjo korist Čehov samih; saj bo tako obstoj in razvoj Češkoslovaške dana nadvse trdna osnova. Češkoslovaška pa, v kateri bi Čehi vodili enostransko, pretirano, unitaristično nacionalno politiko, je za trajno utopija.

Preko orisa sličnih teženj, ki jih skušajo nekateri uveljaviti tudi v naši državi, preide avtor na analizo notranjega političnega položaja v Rumuniji.

Rumunska država je sestavljena iz povsem različnih dežel in ozemelj s kaj raznolikim kulturnim nivojem in etnografičnimi razmerami. Vodilni mož-

je Erdeljske in Bukovine tudi tu vedno na novo načenjajo vprašanje pokrajinskih avtonomij. Državna struktura bi se morala prilagoditi ne le etnografskim, temveč tudi pokrajinskim in krajevnim prilikam. Ravno dejstvo, da je Rumunija po vojni dobila večinoma kulturno naprednejše pokrajine, napravi la to vprašanje trajno aktualno. Razprava o preobrazbi državne strukture se ne bo dala za vedno preprečiti. Vzroka pa, da se Rumuni (kakor tudi Čehi) tako zelo upirajo ideji decentralizacije, je iskati v napačni domnevi, da bi izvedba take decentralizacije onemogočila neovirano narodno življenje in vodilno mesto večinskega naroda v državi; narodne in pokrajinske avtonomije ne morejo večinskemu narodu v nobenem oziru odvzeti državnega vodstva; odstranjajo le pretirani unitaristični nacionalizem in jamčijo posameznim narodnostim možnost lastnega kulturnega življenja. Le taka rešitev bo obvarovala vzhodne države trajno pred izbruhi narodnih konfliktov, ki postajajo ob močni etnografski raznolikosti in ob istovrstni trdni volji po individualnem narodnem izživljanju vedno bolj in bolj pereči.

V nasprotju s mnogimi drugimi državami so v Poljski nesoglasja glede državne strukture trenutno skoro popolnoma prenehala; toda ta navidezni mir spominja v marsikaterem oziru na mir pred nevihto. Državni pritisk je sicer zatrl avtonomistično propagando v Vilni, Voliniji in Ukrajini, vendar pa na trajen mir ni misliti, zlasti ne pri 6 milijonskem ukrajinskem narodu, ki se povrh še lahko sklicuje na mednarodno obveznost, katero je pri sklepanju mirovnihih pogodb sprejela Poljska glede ukrajinske pokrajinske avtonomije v Vzhodni Galiciji. Kljub navideznemu sporazumnemu političnemu sožitju Poljakov in Ukrajincev pride do trajnega sporazuma med obema narodoma le ob priznanju ukrajinske narodnokulturne samobitnosti. Isto velja tudi za ostale poljske manjšine.

Kakšne uspehe pa lahko rodi upoštevanje narodnih individualnosti, kaže razvoj Sovjetske Rusije, kjer so sovjeti lahko vzdržali in uveljavili svoj režim le na osnovi priznanja narodnih jezikov in uvedbe samouprav. Značilno je, da sedaj tudi vodilni emigrantski ruski krogi, tako bivši poslanec Harlamov, priznavajo, da ni uspela svojevčasna protiboljševiška akcija generala Denikina predvsem zaradi tega, ker se je vršila pod geslom enotne in centralistične ruske države, ne oziraje se na potrebe posameznih narodov in narodčev. Ti emigranti priznavajo danes, da bi v bodoče tudi neboljševiška Rusija morala biti zgrajena na osnovah federalizma in avtonomije. Razvoj Rusije bodi vsem centralnim in vzhodnim evropskim narodom zgodovinski nauk! Kajti četudi se da individualni narodni razvoj začasno nasilno potlačiti, je trajno izmirjenje — če se hočemo izogniti tragičnemu koncu — možno le na osnovi načelnega priznanja narodnih individualnosti.

Pomemben zgled za pravilnost teh izvajanj nudi tudi razvoj Španije, ki dokazuje, da obnova državnih ureditev na samoupravnih osnovah ni aktualna in nujna samo za vzhodno in srednjo, temveč prav tako tudi za zahodno Evropo. Še pred nekoliko leti se je zdelo, da obstaja med španskim večinskim narodom in avtonomističnim razpoloženimi krogi ostalih narodnosti — predvsem Kataloncev — nepremostljiv prepad. Nedavno pa je vodja doslednih avtonomistov, sedanji katalonski državni predsednik polkovnik Macia, izjavil, da je nasprotje do Špancev popolnoma prenehalo, odkar je bila španska država obnovljena na osnovi samouprave in spoštovanja vseh narodnih pravic. Upa, da bodo v najkrajšem času tudi Baski dobili zagotovilo svojega samostojnega narodnega žitja.

Podobno moramo vrednotiti notranje politične razmere tudi v drugi zapadnoevropski državi, v Belgiji, čeprav še boj med Flamci in Valoncei ni končan. Ne gre tu samo za ureditev jezikovnega vprašanja, temveč za medsebojni sporazum glede bodočega sodelovanja obeh narodnih skupin in s tem za novo ureditev države v smislu regionalne enakopravnosti obeh narodov. Še nedavno se je zdelo nemogoče, da bi prišlo v »državi Belgijcev« kdaj do udeležitve federacije dveh samostojnih narodnih enot, Flamcev in Valoncev. Danes je Belgija temu koraku že zelo blizu.

Drugačen kot v Belgiji in Španiji pa je položaj v Franciji. Za Francijo je brez dvoma močno značilna narodna in kulturna enotnost naroda, ki je ne morejo zmanjšati idealistična narodna gibanja Bretoncev, Korzov, Italijanov i. dr. Vendar pa bo Francija morala popustiti v vprašanju alzaške samouprave; priznati bo morala njene lokalne posebnosti in narodne značilnosti; korak k temu je že storila: dovolila je Alzaciji izjemen položaj v organizaciji šolstva.

Da danes tako zelo prevladuje ideologija enotne državne strukture, je glavni vzrok ta, da so vzhodne in srednjeevropske, narodno mešane države, slepo poslepe francosko centralistično državno ureditev (ki je tam morda radi posebnih razmer upravičena). Toda dejstvo, da sta ravno dve zapadni državi, sosedji Francije, opustile sistem državnega centralizma in uvedli narodno-pokrajinske samouprave, dokazuje, da je taka državna ureditev za srednje in vzhodne evropske države še zlasti potrebna in tudi možna.

Samo upoštevanje narodnih posebnosti vseh narodnih skupin — bodisi na osnovi samouprave, federalizma ali manjšinskih pravic — ustvarja pogoje za trajno sožitje narodov v mejah dosedanjih srednje- in vzhodnoevropskih držav.

Mali „Pohod“ za velike države

Pred nekaj tedni smo priobčili v našem listu sestavek o velikih in malih državah. V njem smo povedali in dokazali, da nikakor ni treba, da bi bila država velika, pa je kljub temu lahko njeno prebivalstvo srečno in zadovoljno — dostikrat bolj, kot pri velikih sosedah. Opozorili smo na dejstvo, da je prav po svetovni vojni nastalo precej malih držav, in da se te države pri vsej svoji malosti ne počutijo prav nič manj varne, kot marsikatera velesila.

Povedali smo torej samo nekaj, kar lahko vsakdo in vsak hip sam opazuje. Saj nas je prav razpad Avstro-Ogrske v svetovni vojni naučil, da ni glavna stvar za življensko krepkost kake države število vojaštva in orožnikov ter topov in vojnihih ladij, ampak zadovoljnost, istovrstnost in zavest celokupnosti pri njenih prebivalcih. Že zdavnaj je minul čas, ko so bile v Evropi kulturno in narodno istorodne države predmet osvojevanja. Pač pa so izpodjedali valovi nezadovoljnosti in sovraštva avstro-ogrsko velesilo, in pokazalo se je, da ta monarhija ni bila kos veliki preskušnji vojne. Kajti razpadla je kljub svoji »velesilnosti«, kljub temu, da je tvorila gospodarsko zaključeno ozemlje in da je njen razpad prizadejal prebivalstvu mnogo težkih materialnih žrtev. Razpadla je kljub temu, da je razen tega imela v svojem večstoletnem zgodovinskem izročilu neprecenljivo oporo svoje bitnosti: zakon vztrajnosti. Razpadla je, ker ni znala uzadovoljiti prebivalstva, ker je hotela imeti namesto svobodnih, zadovoljnih državljanov pokorne, strahovane podložnike. Vihar svetovne vojne jo je odpihlil, in prav nič ji ni mogla pomagati vsa habsburška zaverovanost v samozvano božjemilostnost, ki je štela podložnike za nekaka manjvredna bitja, ki jim izkazuje že zgolj z vladanjem milost, za katero ni bila civilna lista, v milijone segajoča, nikoli dovolj visoka. Ali kratko: prav ta omejenost habsburških vladarjev je bila med poglavitnimi razlogi, da je Avstro-Ogrska razpadla.

In kar je pri celi stvari najbolj zanimivo: njene naslednice so bile vprav male države! Mala, a kulturno in narodno istorodna Srbija je prva sprožila kamen, in takoj za njo je prišla še manjša, a kulturno in narodno prav tako istorodna Črna gora.

Da smo še bolj poudarili nasprotstvo, smo opozorili na štiristomilijonski Kitaj, iz katerega živega telesa trgajo vsak čas sosedje, manjši sosedje, kose mesa, ter na drugi strani na malo republiko Andoro. Prav na tem primeru smo pokazali, kako sijajno živi lahko mala država med velikimi sosedi in da je prav zaradi tega varna, ker dobro izrablja ljubosumnost teh sosed, katerih vsaka bi rada dosegla čim več vpliva nanjo.

Ta sestavek pa ni bil vseh znamenitemu tedniku »Pohodu«, na čegar prav posebno izvirne domisleke in »ideje« smo že nekajkrat opozorili. Toda to je seveda njegova pravica, da mu sestavek ne ugaja. Tudi ima prav tako pravico, da pove svoje misli, če jih ima in da obrazloži svoje stališče.

Kaj pa je naredil »Pohod« iz tega sestavka.

Najprej se je seveda spravil nad Josipa Vidmarja in njegovo znano knjigo o slovenskem vprašanju. Zabavljanje na to knjigo je pri jugoslovenih zadnje čase sploh hudo moderno. Saj jih pa tudi lahko po pravici jezi. Ob pomanjkljivosti lastnega spoznanja izdajo sami nekaj, kar jim hodi navzkriž. In ko so po dobrem tednu premišljevanja spoznali, da so udarili sami sebe po zobeh, so zopet premišljali teden dni, ali bi ali ne bi (namreč knjigo spravili v stran). Pa se niso mogli odločiti: zguba je le zguba. Le sveta jeza jim je še ostala.

Do tod je torej vse v jugoslovenskem redu. Kako pa je »Pohod« obrazložil svoje stališče?

V dokaz samo dvoje citatov.

Mi smo med drugim ugotovili dobesedno:

»Tudi danes imamo samo v Evropi celo vrsto majhnih držav, ki so v svojih mejah in v neodvisnosti bolj varne, kakor marsikatera velika. Vzemimo samo Švico, Luksenburg, Lichtenstein, Finsko, Estonijo, Litvo, Letonijo, San Marino, Andoro. Razen Švice in Finske nima nobena teh držav niti dveh milijonov ljudi.«

Pri »Pohodu« se je pa ta vsebina na mah takole spremenila:

»Naravnost genljivo je naštevaje vseh onih držav, ki so nastale po svetovni vojni in ki so baje po večini vse manjše, nego bi bila Samoslovenija. Med te šteje v prvi vrsti Finsko, Estonijo, Lotiško in Litvo, ki pa so menda čisto slučajno po obsegu in prebivalstvu vse večje, nego bi bila Samoslovenija. Ker pa se pisec menda zaveda svoje ponauredbe, pa jih izpremeša z ostalimi državami in veselo našteva: Švica, Lichtenstein, Finska, San Marino, Lotiška in Andora.«

Stilistične zmede tega navedka ne bomo razkladali. Vendar moramo zaradi označbe »Pohoda« opozoriti na najočitnejše »novosti«, ki jih je »Pohod« podtaknil našemu sestavku.

Kakor že pri površnem branju očitno, mi Slovenije niti omenjamo ne. In če bi bili res kaj takega napisali, kar nam podtika »Pohod«, bi bili potvorili resnico. To pa prepuščamo drugim, ki to bolje zadenejo. Kajti mi prav dobro vemo, da so vsaj Finska, Litva in Švica po prebivalstvu večje, kot bi bila vsa Slovenija. Za tako primerjavo nam pa niti šlo ni. Saj ne rečemo, da bi ne bilo zanimivo, primerjati življensko moč in kulturno delavnost malih narodov, in morda se v kratkem polotimu tega dela. Toda v tem sestavku smo hoteli pokazati le na življensko moč malih držav.

»Pohodu« se pač niti ne zdi, da bi razmišljal ob najbolj sedanjih političnih pojavih. Sicer bi bil kaj slišal o načrtu zveze štirih velesil, ki naj bi popravljala mirovne pogodbe. In slišal bi bil tudi, da so se neke male države združile v nekako ožjo državnopravno zvezo, in da je ta zveza malih držav zadobila naenkrat tak vpliv, da do zveze štirih velesil niti prišlo ni. In da zategadelj ni do te zveze prišlo, ker ta zveza malih držav ni morda grozila s puškami in strupenimi plini, ampak je delala z dokazi in razlogi, pa seveda tudi izrabljala politični položaj.

In slišal bi bil morda tudi, da se snuje na skandinavskem severu prav taka zveza malih držav.

Toda ne, »Pohod« je že to slišal. Samo razumel ni. On se razume samo na obdavljenje višje kulture. Zato pa ni treba dosti premišljevanja.

Kajti če preudarimo vso stoodstotno izvirnost »Pohodovega« dokazovanja, si moramo misliti, da je bil tisti naš odstavek le nekak odvodnik za njegovo jezo zaradi čisto drugih stvari. In uganko nam je rešila ista številka našega lista, v kateri smo opozorili na najnovejši in najizvirnejši nauk »Pohoda«, da je namreč čisto prav, če plačujemo Slovenci več davkov, kot drugi deli naše države, in sicer zato, ker smo pač najbolj kulturni v državi.

»Pohod« sicer ni s tem povedal nič novega, temveč samo, kar mislijo in žele vsi jugoslovenci. Višja kulturna sila naj se obdavi. Namreč zaradi »ujedinitvenja«. Kajti tudi v družabnem življenju velja zakon narave, ki pravi, da se različni življenji odbijajo in da je zategadelj zahteva vsake enote, da se njene sestavine v vsakem pogledu izravnavajo. Le da so jugoslovenci okoli »Jutra« in »Naroda« nekoliko bolj previdni. Saj se na zunaj celo navdušujejo za enakost dajatev. Zato jim je ta prevelika odkritosrčnost »Pohoda« precej neprijetna. In zato vseh let njegovih trditvev niso prav nič veselili, in med štirimi očmi zabavljajo nanj, da je veselje.

Naša dolžnost je, da čujemo nad slovenskimi koristmi in se poganjamo zanje. Res je, pomen »Pohoda« v slovenskem kulturnem in političnem življenju je samo negativen. Ali prav zato je lahko zelo škodljiv. Naš državni proračun je tak, da bo gotovo zahteval še novih davkov. Nič bolj naravnega, ko da bo posegel po njih raje tam, kjer so ljudje zanje, kot tam, kjer se jih branijo. In če nam še nekoliko povečajo davke, bomo vsaj vedeli, komu gre hvala zanje. Kajti brž ko smo priznali pravico, da se višja kultura obdavi, smo dali mero enakopravnosti iz rok, in poslej je odmera dajatev odvisna zgolj od različnih netežnin, ki jih nimamo v oblasti.

Ko je prišlo tisto naše opozorilo na čudne načine »Pohoda«, ki se mu zdi v redu, da se višja kultura obremenjuje in s tem ovira, namesto da bi se obremenilo bogastvo, so ljudje prislunili. Celo taki, ki se ne brigajo za politiko, so nam prihajali pritrjevati, češ to je pa le preveč, da si upa kak list v slovensčini kaj takega zagovarjati. Mislimo, da je nekaj valov te razgorčenosti pljusnilo tudi skozi okno »Pohodove« pisarne.

To je bilo seveda »Pohodu« nerodno. Kaj naj stori? Preklicati kajpada ne more in ne sme, saj je vendar s tem razodel globočino svoje jugoslovenske duše. Ali naj se mar navdušuje za osebno dohodnino, ki bi jo plačevali v prvi vrsti jugoslovenski milijonarji? In ali naj se odpravijo razne trošarine, ki jih plačuje revež — naš kmet in delavec?

In tako je kakor na dlani, zakaj in odkod tista jeza »Pohoda« na vse male države. Da bi namreč odvrnil pozornost od obdavljevanja višje kulture. Pa je nil!

Nazadnje še tole: »Pohod« imenuje naš list posmehljivo »slovenoborski«. Kajti boriti, poganjati se za slovenstvo, Slovence in njihove koristi je očitno nekaj slabega — namreč za »Pohod«.

To samo pribijemo. Da ne bo kedaj rekel, da prav za prav itd., takorekoč itd.

OPAZOVALEC

Kako je podučil srbski list ljubljanski godalni kvartet. — Slovenska kultura na propaganda

Slovenski pevci in godbeniki radi nastopajo tudi drugod, nele doma. Hudo so ponosni na to, da je med Slovenci pevška in glasbena umetnost precej razvita.

Pred par leti je potovala ljubljanska »Glasbena Matica« po Francoskem in je prirejela koncerte po francoskih mestih. Ni pa imela povdarjenega slovenskega programa. Stroški za to potovanje so bili veliki, tudi slovenski davčni denar je šel v ta namen. Hvale vredno bi bilo, če bi slovenski pevci razširili med Francozi, ki soodločujejo v evropski politiki, slovensko pesem in bi dokazali slovensko samobitnost ter prepričali francosko javnost, da slovenski živelj, ki živi tudi v Italiji in Avstriji, soustvarja zapadno evropsko kulturo in da je koristno za evropsko kulturo, da se slovenski živelj ne uniči, ampak da se razvija. Slovenci moremo zlasti s kulturnimi deli zbuditi vest sveta, da popravi veliki svet krivice, ki so nam jih prizadejale mirovne pogodbe. Vsak Slovenec se pregreši nad samim seboj in nad materino zemljo, če v tujini zatajuje slovensko duhovno podobo.

Beethoven je zajel celo francoskega politika Herriota, ki soodločuje pravkar zopet pri najvažnejših svetovnih političnih vprašanjih, tako, da se je Herriot zagledal tudi v Dunaj in Avstrijsko republiko. Že desetletja je v navadi, da celo največji narodi vzbujajo zanimanje zase z razstavami svojih umetnin tudi med manjšimi narodi, od katerih nimajo pričakovati pomoči, ampak kvečjemu to, da stopijo z njimi v gospodarske zveze. Francozi in Angleži podpirajo po vsi Srednji Evropi in tudi drugod organizacije, ki pospešujejo spoznavanje njihovih narodnih kultur; tudi v Ljubljani je »Francoski institut«, ki ga podpira Francoska republika. Prosvetna propaganda je močnejša kot politična ali pa vsaj utira pot politični. Politične odločitve se rode v možganih državnikov, ne v ceveh kanonov in pušk, saj so n. pr. Italijani dostikrat, ko so bili na bojiščih tepeni, dosegli velike državniške uspehe. Pridobiti je treba tedaj ljudi, ki odločajo, zase in jih prepričati o svoji pravici. Na možgane in sree vplivajo kulturne ustvaritve prav tako kot gospodarska moč. Kaj vse so n. pr. dosegli Madjari s svojo propagando v Angliji v zadnjih letih, čeprav ne pomenijo ne v gospodarskem, ne v vojaškem oziru veliko! Slovenci nimamo petrolejskih virov, da bi z njimi pridobili zanimanje velikih narodov. Res da je slovensko ozemlje od morja do gore Sv. Urha na severu eno izmed najvažnejših evropskih mednarodnih križišč, ali to ozemlje ostane mednarodno križišče tudi, če bi ne bilo slovensko. Da ostane in postane slovensko je potreben dokaz, da Slovenci ne smejo izginiti, da imajo pravico do življenja in da je njih življenje v korist tudi drugim narodom. Upravičenost slovenstva je v njegovi moči, da soustvarja evropsko kulturo, v slovenski sposobnosti za kulturna dejanja. Slovenska propaganda mora in more biti predvsem kulturna propaganda. Ne le za to, da nas svet spozna, ampak tudi za to, da nas svet prizna. Vsaka umetnostna razstava, vsak koncert, ki jih prirede naši ljudje v velikem svetu kot izreco slovenske, je pilot za našo propagando, vsak prevod slovenskih književnih del v svetovne jezike, če je pisatelj označen, da je Slovenec, je stebriček zanjo. Če pa skrivajo slovensko ime, nimajo za nas prav nobenega pomena, pa tudi za tujce nimajo privlačne moči, ker imajo v velikem svetu vsaj tako dobre umetnike, pevce, gradbenike in pisatelje kot mi. Le posebni slovenski značaj more mikati in zanimati ljudi po svetu.

Dne 21. aprila letošnjega leta je imel ljubljanski godalni kvartet v veliki dvorani Kolarčeve narodne univerze v Belgradu koncert. Na programu je imel rusko skladbo Borodinova, sonato srbskega skladatelja Milojevića in Debussyjev godalni kvartet. Niti sence kakšne slovenske skladbe ni bilo na tem koncertu slovenskih godev. Vsakemu Ljubljancu bi se zdelo čudno, če bi n. pr. srbski pevci peli v Ljubljani slovenske pesmi, ko vsak ve, da slovenske pesmi najbolj zadenejo Slovenci, Srbi pa gotovo srbske. Naši godeci pa mislijo očitno drugače, čeprav nastopajo na turnejah kot slovenski umetniki in si delajo reklamo kot Slovenci. Pred koncertom ljubljanskega godalnega kvarteta je bral za uvod profesor ljubljanskega konservatorija Slavko Osterc v »jugoslovenščini«.

nekaj o našem konservatoriju in o Borodinu, Milojeviću in Debussyju. Na srbsko občinstvo je napravilo mrevarjenje srbsčine zelo slab vtis in je pokazalo zopet naše hlapčevstvo, ki ga noben odkrit človek ne mara. O ljubljanskem godalnem koncertu je vsa belgrajska kritika pohvalno pisala in priznala, da so naši godeci zelo dobri, čeprav je prizanesla »jugoslovenščini« pač iz vljudnosti. V belgrajskem dnevniku »Politika« od 23. aprila t. l. je pa kritik dr. M. M. prav odločno zapisal na koncu te-le besede: »Ljubljanski komorni kvartet je mlad ansambl, ki ima celo vrsto pozitivnih kvalitete in je poklican, da igra poleg starejšega tovariša, zagrebškega kvarteta, važno vlogo v naši muzikalni kulturi. Želje bi pa, da bi bil prišel k nam tudi v tekočem letu s programom naših slovenskih modernih.«

Mislamo, da je kritik v »Politiki« dosti jasno povedal svoje mnenje; srbski kritik je moral podučiti slovenske godbenike naj goje slovensko godbo in nastopajo drugod kot Slovenci s slovenskimi skladbami v svojo lastno korist. Ali bo kaj pomagal vsem tistim ljudem, ki nimajo samozavesti vsaj srbski poduk?

Kazenska pravda proti dr. Mačku

H koncu prejšnjega meseca se je vršila pred državnim sodiščem za zaščito države kazenska pravda proti dr. Mačku. Dr. Maček je javnosti znan kot predsednik prejšnje Hrvaške kmečke stranke, katere vodstvo je prevzel po Radičevi smrti. Obtožen je bil, da je meseca novembra lanskega leta sodeloval pri resoluciji, ki zahteva, da se vse dežele tostran Drine, Save in Dunave, ki so danes del Jugoslavije, vrnejo v stanje 1918. leta, in da se na tej osnovi na novo uredi državna skupnost in da je s tem zakrivil hudodelstvo po čl. 3. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Dr. Maček je imenoval najprej za svojega zagovornika dr. Trumbića. Sodišče ga je pa odklonilo, češ da je prav tako v preiskavi zaradi istega dejanja. Nato si je izbral za zagovornika dr. Kostića.

Dr. Maček se je zagovarjal, da ni kriv. Resolucija ni bila namenjena za javnost. Z ureditvijo države Hrvatje niso zadovoljni. Zato jo hočejo spremeniti z vsemi zakonitim sredstvi. V resoluciji ni nobene besede o odcepitvi od države. Namen resolucije je bil, ustvariti podlago za dogovarjanje s srbijsko opozicijo.

Sodišče je po dvadnevni razpravi spoznalo dr. Mačka krivega v zmislu obtožbe in ga obsodilo na tri leta strogega zapor.

Predsednik sodišča je bil dr. Vasa Petrović, votanti pa so bili: Dragan Bubanj, dr. Arnerić, Trajko Stamenković, Vlado Margetić, dr. Alojzij Gradnik in dr. Anton Stuhec.

Edina zakonitost — demokracija

Werner Hegemann, čegar globokoumne razgovore z Masarykom smo že priobčili, je te dni imel razgovor z znamenitim italijanskim zgodovinarjem in sociologom Guglielmom Ferrerom. Iz obsežnega razgovora, ki ga je prinesel »Prager Tagblatt«, posnemamo Ferrerovo naziranje o

demokraciji, edini zakonitosti:

Dokler je še nekako imela Italija splošno volilno pravico, bi ne bila tam mogoča vrnitev k absolutizmu izpred 100 let. In v Rusiji bi splošna volilna pravica onemogočila boljševiško revolucijo, če bi Ljening ne bil razgnal ustavodajne narodne zbornice. Dokler ne ovira sila večine ljudstva, da določa pot vlade, ne morejo priti skrajni nikoli do oblasti.

Jugoslovanska književnost

V zadnjem času se trudijo neki ljudje, da nam prikažejo slovensko, hrvaško in srbsko književnost kot nekako enoto. Tudi za površnega opazovalca je očitno na prvi pogled, da take enote ni in je nikoli ni moglo biti spriču popolnoma razločeni vnanjih in notranjih pogojev in osnov, iz katerih in na katerih so se te književnosti razvijale.

V zadnji številki »Domu in Sveta« tolmači Tine Debeljak te poskuse takole:

»Beograjska literarna zgodovina in zgodovina sploh se že vsa leta sem trudila najti enotne vidike, pod katerimi se je razvijalo kulturno življenje vseh Jugoslovancev kot enoten, sam v sebi zaključen organizem. Največkrat pa se niti ne iščejo enotni vidiki ter se slovenska literatura samo nesrečno vključi v njihov lit. zgod. sistem. Slej ko prej bo tudi pri nas treba načeti vprašanje o pravi vrednosti takih sintetičnih jugoslovanskih literatur. Pavle Popović je še iskal notranjega razloga za tako enotno traktiranje ter je našel za novejšo dobo dva taka principa, ki sta znak enotne jugoslovanske narodne kulture, namreč jugoslovansko idejo in srbske narodne pesmi, in je vsa razlika samo v pismu (književnost pisana s cirilico in književnost z latinico). Na osnovi te Popovićeve hipoteze je tudi Poljanec napisal prejšnje citirane besede o popoldnem zedinjenju naših literatur. Večini pa je že zadosten razlog edinstvenosti dejstvo, da smo vključeni v enoten državni okvir, brez ozira na notranje divergentne sile. Na isti način bi se n. pr. tudi albanska literatura — če bi se Albanija na kakršenkoli način našla v naših mejah — mogla dodati jugosl. knjiž. in sortirati pod internacionalne literarne etikete: realizem, modernizem itd. Mislim celo, da bi se dala prav tako lepo sintetizirati slovensko-španska literatura, samo da bi pri tem nihče ne trdil, da je to ena nacionalna kultura. Sicer pa se iz takih jugosl. literatur samih vidi, kako vsakebi, neenotno in brez vsakih zvez so se ustvarjale naše književnosti, ki niso nikdar rastle iz centralnega jugoslovantva, ampak iz pokrajin in etničnih življenskih sil.

Širite in naročajte naš tednik!

MALI ZAPISKI

Koncert akademskega pevskega zbora.

Opozarjamo na koncert tega zbora 6. t. m. v soboto v Unionski dvorani. Sodeč po njegovih nastopih in presenetljivih uspehih v Celju in Mariboru se nama obeta izreden glasbeni užitek. Izvajale se bodo izključno Försterjeve skladbe. Vodstvo zbora je v večjih rokah Franceta Marolta. Vstopnice se dobijo v predprodaji v Unionu.

Treitschke in svoboda.

Heinrich v. Treitschke, Prus starega kova, je l. 1861. napisal razpravo o svobodi, ki se je od takrat že nešteto krat citirala in ki tudi danes ni nič manj zanimiva in aktualna, saj najdemo v njej stavke sledeče vsebine: »Samo narod poln močnega zmisla za osebno svobodo more doseči in trajno obdržati politično svobodo... in le pod varstvom politične svobode je možen uspeh prave osebne svobode, kajti despotizem, v kakršnikoli obliki se pojavi, razvija in sprošča samo nižje strasti, slo po pridobivanju in vsakdanje častiljublje...« (Po »Prager Presse«.)

Pogubni krog.

Danska je znamenita zaradi svoje živinoreje. Svoje maslo je izvažala že pred vojno zlasti v Anglijo in Nemčijo, in »dansko maslo« je bilo v trgovini isto kot dobro maslo. Sedanja stiska je prizadela seveda tudi danskega kmeta. Nemčija je uvoz masla skoraj čisto zaprla, in tudi Anglija ga kajpada kupuje manj. Danski kmet zato ne ve, kam bi z njim, in kakor je že pri takih prilikah navada, sestel se je zbor modrih mož in sklenil: če je masla preveč, ga je treba manj izdelati, in ker se ne kaže rediti krav zastoj, jih je treba poklati. 14.000 zaklanih krav v prihodnjih šestih tednih, pa bo vse v redu. Zdaj pa so začeli majati mesarji glave: kam s tolikim mesom, mesa bo preveč, naša obrt pride v stisko, kot prej kmet, ne izganjajte huduča z zlodjem. Spet so premišljevali modri možje in sklenili: res je, kar pravijo mesarji, meso od krav ne sme na trg, prepoceni bi bilo, predelajmo ga v krmo za svinje. No, in tako se bo bržčas tudi zgodilo, če ne pridejo odkod kaki prekajevalci, ki bi ugotovili, da tudi to ne pojde, ker bo sicer preveč slanina in masti na svetu.

Pa vse to je naravni plod anarhičnega gospodarstva, avtarkičnih stremeljenj, visokih carin in zlasti — splošne nezaupljivosti.

Hitlerizem in krščanstvo.

Nedavno je Evangeljski cerkveni senat protestiral proti govoru poslanca Kubeja, ki je izjavil, da je nemštvo dar božji, ki ga je treba braniti tudi nasproti cerkvi: »Kljukasti in krščanski križ spada skupaj. Če bi Kristus danes vstal, bi bil vodja v boju proti marksizmu in internacionalizmu.« Evangeljski cerkveni senat, ki je v ostalem povsem desničarska, politično monarhistična ustanova, izjavlja, da so ta načela »nezdružljiva z osnovo dosedanjih odnosov med cerkvijo in državo«. Kakor poročajo angleški listi, je Kubejev primer povzročil med pravovernimi protestantskimi krogi veliko vznemirjenje.

Znosnejša atmosfera med Poljaki in Ukrajinci.

Varšavska »Gazeta Polska« poroča, da je pred nekaterimi meseci začel izhajati v Varšavi Poljsko-ukrajinski vestnik, ki si je zastavil nalogo, da medsebojno približa oba naroda, ki sicer živita na istem državnem ozemlju, sta pa duhovno osamljena. Sodeč po prvih štirih številkah, ki so doslej izšle, si je Vestnik v tem kratkem času priboril trdno in odlično mesto v politični publicistiki in zbudil splošno zanimanje pri obeh narodih.

D. S. Merežkovskij:

Napoleon

(35. nadaljevanje.)

Ob treh popoldne se je začela bitka v dveh vaseh, St. Amandu in Lignyju. Ney je pričakoval cesar ob šestih; brž ko zagrmeli topovi za pruskim hrbtom, vrže rezerve na sovražnikovo središče, uniči ga, odreže mu umik proti Sombreffe-u in ga požene z bajoneti v hrbtu v Neyeve bajonete: od šestdeset tisoč Prusov ne uide nihče.

Ura je šest, sedem, — Neyevi topovi še vedno niso zagrmeli. Zdajci se je pojavila za francoskim hrbtom pri Fleurusu neznana kolona trideset tisoč mož. Kdo je to? Angleži, Prusi? Temen spomin — predčutje je seželo cesarjevo srce: kje in kdaj je to bilo — bo? »Izdaja, reši se, kdor more!« kriče vojsčaki, ko vidijo bližajočo se kolono, in beže. Da zaustavijo begunce, morajo obrniti nanje lastne topove.

Ne, bilo je — bode ne tu, ne takoj. Neznana kolona je voj generala d'Erlona, ki se je ločil od Neyja in napravil napačen okret. Ney ni prišel — ne pride: os kolesa je zlomljena in ni se mogoče takljati na njem; glavni okret boja se ni posrečil; pruska vojska ne bo uničena. Toda mogoče jo je premagati in ločiti od angleške. Cesar zakaže zadnji napad z rezervami.

Vse baterije hkratu začnejo streljati na lignijske višine. Garda se razvršča v kolone po divizijah. Cesar sam jo vede v boj.

V tem trenutku je vzdijala nevihta. Topovi odgovarjajo grmenju, strelji bliskom, ko da je na zemlji in na nebu ena bitka. Se je li spomnil takrat Napoleon, kako je pred dvajsetimi leti pri obleganju Toulona v nevihti naskočil angleški okop? Vse njegovo življenje med tema dvema nevihtama je božja nevihta.

Ob osmih je prusko središče pretrgano, in umik se je začel. Veter žene oblake na vzhod, zahod se jasni, in Blücher vidi z višine griča vso svojo bežečo vojsko. Toda »ne šteje se za premaganega, dokler se more bojevati.«⁷ Poslednje rezerve vrže v boj in sam gre z njimi v ogenj, sedemdesetletni starec, kot ognjevit mladenič.

Boj traja do noči. Konj pod Blücherjem je ranjen, pade in ga duši. Pribočnik grof Nostitz mu hiti na pomoč. V tem hipu dirja četa francoskih oklopnikov v napad skoraj tik mimo njiju in ju ne spozna v temi; nekaj trenutkov pozneje dirja nazaj in ju zopet ne spozna. Nostitz pokliče pruske dragonce. Blücherja osvode izpod konja, ves potolčen je in napol v nezavesti, posade ga na podčastniškega konja in ga odvedejo daleč za bojišče, v reko beguncev. Veliko jih je: jutri jih ustavijo osem tisoč med Liègem in Achenom.

»Starega Blücherja so dobro sunili odzad s kolenom! Osemnajst milj se je odtakljal«, pravi Wellington in se po svoji navadi smeje tako, kakor da bi kdo z žebeljem praskal po steklu. »Videti je, da se moramo tudi mi umakniti. Na Angleškem porečju, da so nas nabili, pa ne morem nič narediti.«⁸

Zjutraj 17-ga zve Napoleon, da se umikajo Prusi proti Liège-u in Namurju, da stoji Wellington še vedno v Quatre-Brasu, a Ney da je še v »mrtvičnosti«.

»Jaz pojdem nad Angleže, a vi preganjajte Pruse,« pravi cesar maršalu Grouchyju in ne čuti usodne težine svojih besed.

Čuti jo Grouchy. Še nikoli za vse njegove dolge službe mu ni bilo naročeno tako veliko delo: proti sebi ima vso prusko vojsko, razbito sicer, ali še vedno strašno, kakor ranjena ali razdražena žival. Hrabri konjiški general je trd, umen, zanesljiv; toda »človek ene same ure, enega samega okreta, enega samega napora«,⁹ krajeven taktik, a ne splošen strateg. Kar pa je najhuje, on sam čuti to, in ta občutek ga bo pri delu vklepal, oviral kot mrtvo udnost. Toda preden bi rekel francoski maršal: »Oprostite, vaše veličanstvo, bojim se!« bi se mu zapletel jezik. Pa je tudi že prepozno: cesar mu daje podrobna navodila, naj sledi Blücherju za petami s tri in tridesettisočnim vojem in skuša dognati, kam gre ter če se hoče in more združiti z Wellingtonom.

O, če bi Napoleon vedel, kaj dela! Pa ne ve, ne vidi; nekdo ga vodi kot slepega za roko.

Z Blücherjem je opravil, ostane še Wellington. Okoli poldneva dirja cesar z lahko konjico, — vsa ostala vojska ji sledi, — po Namurski cesti proti Quatre-Brasu. Spotoma zve, da se je Wellington odtam umaknil ali da se takoj umakne; tam je le še lord Uxbridge z lahko konjico, da prikriva umikajočo se vojsko. Blücher je ušel včeraj — danes uide Wellington. »Ne enega uspeha ni bilo, ki bi mu takoj ne bil sledil neuspeh.« Če bi ga ne bilo nekaj nevidnega oviralo, zapletalo se mu okoli njegovih nog, bi Napoleon ne bil dremal v »mrtvičnosti« kot Ney, odšel bi bil samo šest ur prej, dohitel in uničil bi bil Wellingtona — končal bi bil s tem zadnjim udarcem vso vojno. Toda morebiti še ni prepozno.

Oklopniki, lovei, ulani, okonjene baterije Garde jahajo diroma po cesti. Cesar s službujočimi konjiškimi četami spredaj pred vsemi.

Pri prvem poročilu, da prihajajo Francozi, hiti lord Uxbridge na cesto. Tam je tudi Wellington, pripravljen za odhod. Sovražnik je še daleč, — samo jekleni bleski begajo v soncu, kot zajčki od zrcala. »To so bajoneti,« reče Wellington; ko pa pogleda skozi dvočnik, spozna oklop-nike; zapovedništvo zadnje straže izroči Uxbridgeu, zajaha konja in dirja skokoma za svojo umikajočo se vojsko po Bruseljski cesti, naravnost na sever proti Waterlooju.

Ob dveh popoldne. Črni oblaki, ki jih žene veter, se gomilijo na nebu. Od severozahoda prihaja vihar. Nad Quatre-Brasom so že sence, a na cesti, po kateri korakajo Francozi, je še vedno sonce.

Uxbridge sedi na konju poleg lahke okonjene baterije, ki ima žrela topov obrnjena proti Francozom. Mahoma se pokaže v daljavi na grebenu griča jezdec z majhnim od-delkom. On sam in njegov konj, osvetljena odzad, sta videti črna, kakor iz brona ulita, na svetlem nebu.

»Streljaj! Streljaj! Pa dobro meri!« kriči lord Uxbridge, ko je spoznal cesarja. Topovi so zagrmeli.

Napoleon ukaže, da se pomakne naprej okonjena baterija Garde. Toda Uxbridge ne nadaljuje dvoboja: ustrašil se je, ker so Francozi preveč blizu; ukaže sneti topove in kar najhitreje odriniti.

V tem hipu vzdijva nevihta. Med bliskanjem in grmenjem, v naluvi in viharju dirjajo skokoma angleški huzarji in topničarji, »kot poblaznjeni«, na »lisičjo gonjo« je spominjalo to preganjanje, pripoveduje samovidec.

»Hitreje, hitreje, za božjo voljo, hitreje!« kriči lord Uxbridge v taki grozi, ko da ga preganja jezdec skrivnega razodetja med gromi in bliski.¹¹

Dirjajo po Bruseljski cesti na sever proti Mont St. Jeanu — Waterlooju, kamor se je že zjutraj umaknila vsa angleška vojska. Šele pri Genappe-u, za reko Dyle-o, čez katero je prišel prvi, je razvrstil na drugem bregu svoje baterije in začel streljati. Kmalu so ga Francozi pregnali in zasledovali dalje, toda preganjanje se je zakasnevalo: naliiv je spremenil cesto v potok, a polje v močvirje, kjer so se konji pogrezali do kolen.

Zvečer so dospeli do pristave Belle-Alliance na ploskem pobočju visokega griča, skoraj gore, prav tega imena. Nasproti je drug grič-gora s prav takim pobočjem, Mont St. Jean, zelo močan položaj, kjer se je utrdil Wellington. Ves ta kraj se je imenoval Waterloo po mali vasiči za hrbtom Angležev. Med gričema je globoka soteska. Z višine gričev so bila videti do kraja neba nepregledna polja, z zrelim žitom na njivah, ki so rahlo valovala; mestoma jase in vitki zvoniki cerkev nad vasmí: stara tiha Flandrija. Zdaj pa je vse to zavito v svinčeno barvo večernega dežja.

Angleška konjica je zdirjala v sotesko in po nekakem splezal po spolzki stezi na Mont St. Jean.

Napoleon se je ustavil, ne vede, kaj je pred njim, — ali vsa angleška vojska ali zgolj zadnja straža. Ukazal je oddati poskusne strele in sprevidel iz odgovora angleških baterij, da je na Mont St. Jeanu vsa sovražna vojska.

Ura za boj je bila že prepozna, pa tudi glavne sile Francozov so bile še zadaj.

»Hotel bi ustaviti sonce, kot Jozua!« je vzkliknil Napoleon.¹²

Boj je odložil na jutri, 18. junija; taborišče je dal razpostaviti pri Belle-Alliance-i, a sam je sklenil prenočevati na pristavi Caillou v snažni hišici, ki so jo pravkar izropali in onesnažili Braunschweigovci. V peči so zakurili velik ogenj, da bi se posušil: pravkar v naluvi se je premočil do kosti, »ko da bi bil prišel iz kadi«.

Ob devetih zvečer je zvedel iz poročil ogleduhov, da Blücher ne gre proti Liège-u, marveč proti Wavre-u, to se pravi, da se hoče zopet združiti z Wellingtonom. Toda ta vest ga ni vznemirjala: šest in trideset ur potem, ko je bil tepen pri Lignyju in s trideset tisoč Francozi za hrbtom si bo javeljne upal, korakati v pobočnem pohodu iz Wavre-a na Mont St. Jean. In če bi si tudi upal, se li more spustiti v boj potolčena, pobita vojska?

Po noči ni cesar skoraj nič spal; ob eni se je zbudil, obšel prednje straže sam z generalom Bertrandom, zopet v hudem dežju. Zelo se je bal, da mu Wellington uide. Prisluskoval je, strmel je v temo, skozi dež, če ni tabornih ognjev in gibanja v angleškem taborišču. Ne, vse je tiho in temno; taborišče spi trdno.

Skoraj se je že svitalo, ko se je Napoleon vrnil na pristavo Caillou. Tu ga je čakalo Grouchyjevo pismo: Blücher koraka menda v dveh kolonah, z eno proti Liège-u, z drugo proti Wavre-u; kadar to dožene, bo on, Grouchy, drevil za njim, da ga odreže od Wellingtona. Imeniten fant, ta Grouchy, ne tak kakor »mrtvični« Ney. Cesar se je tako pomiril, da mu še novih navodil ni poslal: saj je tudi vse tako jasno, kakor je dvakrat dve štiri. Da je dvakrat dve lahko tudi pet, če hoče Usoda, — se ni spomnil. O, če bi bil vedel, kako je prejšnji večer mrmral sedemdesetletni mladenič feldmaršal »Naprej«, »Vorwärts«, ko je ležal na slami in stokal od bolečin v starih kosteh: »Privezati se dam na konja, toda boja ne zamudim!« Kakršen Blücher, sin, takšna je tudi Prusija, mati: vsa misli samo »Naprej«; dvakrat dve je zanjo tačas pet.

Zjutraj so sporočili Napoleonu na ogled poslani častniki, belgijski ogleduhi in ubežniki, da se angleška vojska po noči ni premaknila. Bitka bo in zmaga, kot je dvakrat dve štiri. Bledo sonce med oblaki je vzhajajoče austerliško sonce, — »ki razsveti pogin angleške vojske«.¹³

Le nekaj ni dobro: boja ni mogoče začeti, kadar cesar hoče in šteje za potrebno. Dež je prenehal, a nastalo je tako blato, da ni bilo mogoče premikati topov, dokler se ne osuši; a vsaka ura odloga je pomoč Blücherju.

Napoleon hodi nepotrpežljivo doli in gori po sobi; včasih gre k oknu in gleda na nebo.

Ob petih je ukazal bitko začeti ob devetih. Toda tudi okoli devetih še vedno niso čete na položajih: čistijo orožje, kuhajo juho.

¹¹ Ibid., 269.¹² Ibid., 495.¹³ Ibid., 285.⁷ Ibid., 184.⁸ Ibid., 260.⁹ Ibid., 232.¹⁰ Ibid., 233.